

Z funduszem sołeckim ku odnowie wsi

DOBRE PRAKTYKI

W 2012 roku 53% spośród 2173 gmin wiejskich i miejsko-wiejskich w Polsce zdecydowało o utworzeniu funduszu sołeckiego. Można na tej podstawie wnioskować, że co najmniej w połowie gmin w kraju mieszkańcy aktywnie współdecydują o przyszłości swojej lokalnej społeczności, małej ojczyzny, zaś fundusz sołecki staje się dla nich narzędziem rozwoju i sprzyja kreatywności. Jednak nawet najlepsze pomysły, plany i aspiracje mieszkańcy muszą dostosować do przepisów ustawy o funduszu sołeckim.

Wiele przedsięwzięć zrealizowanych w ciągu minionych trzech lat przez aktywne sołectwa dysponujące funduszem sołeckim stanowi już kanon dobrych praktyk, z którymi warto się zapoznać, a czasem również nimi zainspirować. Jednak wszystkie muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami, przede wszystkim z przepisem art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 20 lutego 2009 r. o funduszu sołeckim określającym, że „Środki funduszu przeznacza się na realizację przedsięwzięć, które są zadaniami własnymi gminy, służą poprawie warunków życia mieszkańców i są zgodne ze strategią rozwoju gminy.”

Katalog zadań własnych gminy znajduje się w art. 7 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Należą do nich zadania obejmujące sprawy:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i po-

rządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,

- działalności w zakresie telekomunikacji,
- lokalnego transportu zbiorowego,
- ochrony zdrowia,
- pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- edukacji publicznej,
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- targowisk i hal targowych,
- zieleni gminnej i zadrzewień,
- cmentarzy gminnych,
- porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego,
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
- wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej,
- promocji gminy,
- współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych

oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.),

- współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

I chociaż katalog zadań własnych gminy wydaje się jasny i klarowny, to czasem mieszkańcy mają wątpliwości, czy zaproponowana przez nich inwestycja bądź przedsięwzięcie mieszczą się w zadaniach własnych gminy. Klasyycznym przykładem jest budowa chodnika przy drodze powiatowej lub wojewódzkiej przebiegającej przez sołectwo. Takiej inwestycji nie można wykonać z pieniędzy funduszu sołeckiego, ponieważ zgodnie z przepisami ustawy o drogach publicznych chodnik (będący poboczem) jest częścią drogi. Natomiast można sfinansować oświetlenie bez względu na to, czy oświetli ono drogę gminną, powiatową czy wojewódzką, ponieważ planowanie i finansowanie oświetlenia wszystkich dróg przebiegających przez teren gminy jest zadaniem własnym gminy wynikającym z przepisów Prawa energetycznego.

Do najaktywniejszych regionów w kraju, w którym od początku funkcjonowania ustawy o funduszu sołeckim najwięcej gmin uchwaliło fundusz, bo aż 70%, zalicza się Dolny Śląsk. Bardzo ciekawe są inwestycje zrealizowane ze środków funduszu sołeckiego w powiecie milickim, bogatym w walory turystyczno-krajoznawcze ze słynnymi Stawami Milickimi, gdzie rozwija się turystyka wiejska i agroturystyka.

W 2011 roku na fundusz sołecki w gminie Milicz przeznaczono ponad 570 tys. zł. Mieszkańcy szybko uwinęli się z niektórymi inwestycja-

mi zaplanowanymi na ten rok i już w sierpniu część przedsięwzięć zaplanowanych w ramach funduszu została wykonana. Były to głównie projekty dotyczące remontów i doposażenia świetlic wiejskich. Co ciekawe, zgodnie z ustawą o funduszu sołeckim w budżecie gminy zarezerwowano na ten cel 456 tys. zł, jednak tę kwotę dodatkowo powiększono o blisko 25%.

Zanim fundusz sołeczki zaczął funkcjonować, gmina Milicz przekazywała 52. sołectwom wchodzącym w jej skład pewne środki finansowe do ich dyspozycji. Były one jednak znacznie mniejsze niż obecnie wynika to z ustawy o funduszu sołeckim, dzięki której wysokość przyznanej kwoty zależy m.in. od liczby mieszkańców sołectwa i od dochodów gminy. Im więcej mieszkańców w sołectwie i wyższe dochody gminy, tym wyższa suma jest wyższa.

W 2011 roku środki funduszu sołeckiego w gminie Milicz decy-

zną i zakupiono krzesła, w Potasznicy postawiono wiatę turystyczną, w Wodnikowie Górnym i Wziąchowie Małym zainwestowano w budowę placów zabaw. We Wrocławcach wykonano instalację grzewczą świetlicy.

Jak podkreśla Paweł Wybierała burmistrz Milicza, mieszkańcy sołectw świadczą pracę a czasem dokładają do środków funduszu sołeckiego własne pieniądze; jednak ofiarowują najczęściej materiały budowlane. Poszukują również dodatkowych funduszy z innych źródeł, aby sfinansować wcześniej zaplanowane inwestycje. Wokół takich zadań i przedsięwzięć wieś się integruje, mieszkańcy mają poczucie wspólnoty, współdecydując o kierunku rozwoju swojego sołectwa. Stają się bardziej odpowiedzialni za wygląd i estetykę wioski, bardziej też dbają o nią.

Gmina Cieszków w powiecie milickim od 2010 roku realizuje fundusz sołeczki we wszystkich 17. sołectwach. W sołectwach Brzezina i Trzebicko z funduszu zakupiono zestawy urządzeń zabawowych dla dzieci i zamontowano je na placach zabaw. Brzezina to zabytkowa wieś z budynkami mieszkalnymi i gospodarczymi pochodzącymi z XIX i XX wieku. Na niewy-

sokim wzgórzu położony jest dawny cmentarz ewangelicki. W Trzebicku centralne miejsce wsi to klasycystyczny pałac z XVII wieku z zabytkowym parkiem z przewagą dębów i polaną parkową. Najcenniejszym zabytkiem sakralnym jest drewniany kościół pw. św. Macieja z XVII wieku. Niedaleko znajduje się średniowieczne grodzisko. Atrakcyjne położenie obu miejscowości bogatych w cenne obiekty turystyczne powoduje, że w sezonie wakacyjnym przyjeżdża tu sporo turystów i letników na nieco dłuższy pobyt. Ogólnodostępne, ale ogrodzone place zabaw posiadające certyfikaty bezpieczeństwa zamontowano w głównych punktach obu wiosek. Dzieci i towa-

Fot. S. Bieda

W Nadrybiu Ukazowym z funduszu sołeckiego zakupiono odsnieżarkę.

ryszące im osoby dorosłe mogą więc aktywnie i jednocześnie bezpiecznie spędzić wolny czas.

Kilka sołectw m.in. Biadaszka, Ujazd i Guzowice, a także Cieszków postanowiło środki funduszu sołeckiego przeznaczyć na remonty chodników, ciągi piesze, budowę ogrodzeń i parkingów. W Guzowicach słynnych z trzech stawów pośrodku wsi, wyremontowano trzystumetrowy chodnik wiodący do świetlicy wiejskiej, dodatkowo współfinansowany ze środków powiatu milickiego. W Cieszkowie w porozumieniu z konserwatorem zabytków utwardzono tzw. ciąg pieszy wiodący do pałacowego parku, co ułatwiło dojście do placu zabaw dla dzieci. Przy kaplicy w Ujeździe wyremontowano parking, w Biadaszce – część ogrodzenia placu, na którym zostanie zbudowana świetlica wiejska, zaś w Trzebicku ogrodzono plac przeznaczony na wielofunkcyjne boisko sportowe.

Niektóre sołectwa z funduszu sołeckiego sfinansowały wiaty i rekultywację terenów zielonych na swoim obszarze. W Słabocinie powstała wiatka rekreacyjna, centralne miejsce spotkań mieszkańców na wolnym powietrzu, zadarszona, praktycznie może pełnić tę rolę bez względu na porę roku. Wokół wiaty odbywają się imprezy plenerowe, integracyjne, festyny rodzinne – to miejsce konsoliduje wieś, wcześniej pozbawioną obiektu o podobnym charakterze. W większości sołectw zakupiono kosze na śmieci, a w sołectwie Pakosławsko – kosiarkę do trawy. W Brzezynie i Dziadkowie przy odnowionym boisku sportowym z przeznaczeniem na grę w piłkę

Fot. S. Bieda

W Puchaczowie pieniądze funduszu sołeckiego przeznaczone na budowę parkingu przy ul. Mickiewicza.

zją zebrania wiejskiego sołectwa przeznaczały głównie na remonty świetlic wiejskich, wymianę stolarki drzwiowej i okiennej, doposażenie świetlic i placów zabaw dla dzieci. Największą kwotę – 20,5 tys. zł otrzymało sołectwo Sułów i przeznaczyło ją na budowę przystani kajakowej oraz monitoring rynku. Drugie w kolejności Sławoszowice z kwotą 19 tys. zł zainwestowały w ułożenie kostki brukowej na placu przed świetlicą wiejską. Blisko 15 tys. zł otrzymało Słaczno na zakup komputera, łącza internetowego, wyposażenia zaplecza kuchennego. W Dunkowej zakupiono wyposażenie świetlicy, w Gruszczyce i Henrykowicach wymieniono w świetlicy stolarkę okien-

nożną i siatkową, i przy świetlicy wiejskiej, posiano trawę. W kilku sołectwach za pieniądze z funduszu zakupiono sprzęt (stoły i krzesła) oraz dodatkowe wyposażenie do świetlic wiejskich, a także do zaplecza kuchennego. Na takie wydatki zdecydowało się Dziadkowo, Jankowo, Jawor, Rakłowice.

– Inwestowanie w rozwój świetlic wiejskich jest zaplanowanym działaniem gminy mającym zapewnić podniesienie standardu tych obiektów. Odnowione i wyremontowane, dobrze wyposażone w nowoczesny i funkcjonalny sprzęt, umożliwiają organizację imprez kulturalnych i okolicznościowych np. przez Koła Gospodyń Wiejskich czy samych mieszkańców tworzących wspólnotę sołectką – podkreślają samorządowcy z Cieszkowa.

Również w dolnośląskiej gminie Chocianów fundusz sołectki jest uchwalany od początku swojego funkcjonowania i cieszy się uznaniem wśród 12 sołectw. Chcąc jak najlepiej wspierać rozwój chocianowskich wiosek, gmina realizuje program odnowy wsi w oparciu o partnerską współpracę z sołectwami z wykorzystaniem środków funduszu sołectkiego. W czerwcu 2009 roku po raz pierwszy Rada Gminy Chocianów podjęła uchwałę o wyodrębnieniu w budżecie gminy funduszu sołectkiego. W 2010 roku była to kwota 144 779 zł. W Chocianowcu liczącym 803 mieszkańców do dyspozycji sołectwa pozostawiono 21 311 zł. Ponieważ we wsi prężnie działa przy miejscowym KGW zespół folklorystyczny „Echo” odnoszący sukcesy na regionalnych przeglądach i imprezach ludowych, a także na

Fot. J. Natkaniec

W Czarnej Dąbrówce w ub. r. zakupiono i zamontowano solarne lampy oświetleniowe.

festiwalach we Francji i Czechach, więc pieniądze z funduszu postanowiono przeznaczyć na doposażenie zespołu. Zakupiono tkaniny na nowe stroje, sfinansowano usługę krawiecką. Ponadto kupiono urządzenia na plac zabaw przy świetlicy, materiały potrzebne do wykonania sceny w parku, sprzęt sportowy dla zawodników LZS „KRYSTAŁ” Chocianowiec i materiały na wykonanie drenu oraz ogrodzenia boiska sportowego, a także wyremontowano pomieszczenia szatni.

W Brunowie (w którym mieszka 449 osób) środki do dyspozycji sołectwa wyniosły 14 636 zł. Tutaj mieszkańcy zaplanowali budowę altany z grillem przy świetlicy, uprzątnięcie i obsadzenie terenu obok niej drzewami oraz położenie kostki brukowej. W niewielkim licznie Jabłonowie do dyspozycji sołectwa przypadło 6456 zł. Za tę kwotę zakupiono konstrukcję metalową oraz blachę na wykonanie zadania nad płytą asfaltową w

parku obok świetlicy oraz materiały do budowy chodnika. Michałów dysponował kwotą 8637 zł, za którą zmodernizowano plac zabaw: zakupiono siatkę, słupy, materiały na bramy oraz urządzenia wyposażenia placu zabaw. Ogrodzisko w ramach funduszu otrzymało do dyspozycji 8507 zł i zaplanowało zakup wyposażenia kuchni świetlicy wiejskiej. W Parchowie, gdzie mieszka 585 osób, do dyspozycji sołectwa jest 16 425 zł. Mieszkańcy zaplanowali modernizację terenu wokół szkoły podstawowej, straży pożarnej, Wiejskiego Ośrodka Kultury, ośrodka rekreacyjno-sportowego. Część kwoty pochłonie organizacja festynów, w tym zakup nagród. W Pogorzelskach (206 mieszkańców) środki do dyspozycji sołectwa wynoszą 8703 zł. Zostały przeznaczone na zakup ogrodzenia boiska sportowego oraz na zakup i ustawienie wiaty na boisku sportowym. W Rakowie (gdzie mieszkają 172 osoby) do

dyspozycji sołectwa jest 7896 zł. Projekty zaplanowane do realizacji to ogrodzenie boiska sportowego wraz z placem pod budowę świetlicy. W Szklarach Dolnych mieszkańcy przeznaczyli 8507 zł na wykonanie projektu budowlanego pn. „Modernizacja obiektu remizy OSP”. W Trzmielowie dysponującym 7089 zł, za tę kwotę zaplanowano zagospodarowanie placu zabaw oraz zakup urządzeń zabawowych. W Trzebnicach środki do dyspozycji sołectwa wynoszą 15 800 zł. Projekty zaplanowane do realizacji to zakup toalet, ogrodzenia placu zabaw, desek na podłogę taneczną, strojów dla korowodu dożynkowego i koszy na śmieci umieszczonych na parkingu gmin-

Fot. J. Natkaniec

Dzięki pieniądзом z funduszu sołectkiego dzieci z Czarnej Dąbrówki mają lepiej wyposażony plac zabaw.

nym. W Żabicach środki do dyspozycji sołectwa to 10 535 zł. Za tę kwotę zaplanowano budowę placu zabaw dla dzieci, ogrodzenia wokół świetlicy wiejskiej, uzupełnienie wylewki betonowej za świetlicą.

W województwie lubelskim, gdzie w 2012 roku tylko 48% gmin uchwaliło fundusz sołectki, jednym z liderów dobrych praktyk z funduszem jest gmina Puchaczów w powiecie ęczyckim. Rada Gminy co roku podejmuje uchwałę w sprawie wyrażenia zgody na wyodrębnienie w budżecie gminy środków stanowiących fundusz sołectki. Podobnie było w 2011 roku, w którym łączna wysokość środków wyniosła 378 664 zł. Poszczególne sołectwa otrzymały następujące kwoty: Albertów – 25 609 zł, Bogdanek – 19 118 zł, Brzeziny – 22 452 zł, Kolonia Ciechanki – 16 895 zł, Ciechanki – 32 011 zł, Jasieniec – 15 561 zł, Nadrybie Ukazowe – 15 561 zł, Nadrybie Dwór – 17 206 zł, Nadrybie Wieś – 22 230 zł, Ostrów

wek – 28 765 zł, Puchaczów – 39 258 zł, Stara Wieś – 18 495 zł, Szpica – 23 075 zł, Turowola – 26 053 zł, Kolonia Turowola – 15 828 zł, Wesołówka – 17 606 zł, Zawadów – 22 941 zł. Stosunkowo wysokie kwoty funduszu sołectwa wyliczone dla każdego z sołectw pozwalają mieszkańcom dobrze zaplanować rozwój swojej wsi i realizację najpotrzebniejszych inwestycji. W Albertowie wymieniono podłogę w budynku wielofunkcyjnym, w Brzezinach zakupiono plac zabaw dla dzieci przy budynku wiejskim, w Kolonii Ciechanki wybrukowano teren przed OSP oraz wyposażono zaplecze kuchenne, w Ciechankach sfinansowano zakup stołów do budynku wiejskiego, wyposażenia zaplecza kuchennego i pomocy dydaktycznych. W Jasieńcu wyremontowano wnętrze budynku wiejskiego, zakupiono krzewy i wyposażenie zaplecza kuchennego, w Nadrybiu Wsi – krzesła i stoły do budynku wiejskiego oraz przeprowadzono remont drogi gminnej. W Nadrybiu Ukazowym sfinansowano zakup odśnieżarki spalinowej. W Ostrówku zakupiono krzesła do budynku wiejskiego, artykuły dydaktyczne oraz sprzęt siłowy. W Puchaczowie zbudowano parking i kupiono krzewy, w Szpicy – powstał plac zabaw, zakupiono ławki, drzewka ozdobne oraz opryskiwacz. W Turowoli za pieniądze z funduszu sołectwa wyposażono zaplecze kuchenne i wyremontowano drogę gminną. W Wesołówce przeprowadzono remont budynku wiejskiego, w Zawadowie zakupiono i zamontowano klimatyzację.

Puchaczów, wiejska gmina leżąca w sąsiedztwie kopalni węgla kamiennego „Bogdanka”, ze względu na swoje położenie w otulinie Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego i Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego,

stawia na rozwój rekreacji i turystyki wiejskiej. Poprawa standardu życia mieszkańców gminy i dbałość o środowisko przyrodnicze to jednocześnie szansa na powstawanie nowych obiektów hotelowo-turystycznych, agroturystycznych i na tworzenie nowych miejsc pracy. Wykorzystanie możliwości aktywizacji społeczności wiejskiej, które daje fundusz sołectwa, wspiera więc w istocie rozwój całej gminy.

Na Pomorzu w 2012 roku decyzję o utworzeniu funduszu sołectwa podjęło 57% gmin, gdy w roku 2010 – 64%. Bardzo ciekawie, bo wykorzystując odnawialne źródła energii, dysponuje funduszem sołectwo Czarna Dąbrówka w gminie Czarna Dąbrówka w powiecie bytowskim. W 2012 roku środki funduszu sołectwa tego sołectwa wynoszą 31 605 zł. Za tę kwotę postanowiono zakupić urządzenia wraz z montażem do placu zabaw, 3 lampy oświetleniowe solarne oraz dodatkowe lampy do zamontowania przy kilku ulicach. Kolejna inwestycja to zakup płyt betonowych „Jumbo” potrzebnych do utwardzenia drogi gruntowej. Rok wcześniej środki funduszu sołectwa w wysokości 29 116 zł przeznaczono na doposażenie placu zabaw dla dzieci na osiedlu wielorodzinnym, zakup lamp oświetleniowych solarnych wraz z montażem, zakup i montaż ławek ozdobnych. Natomiast w pierwszym roku funkcjonowania funduszu sołectwa za kwotę 28 360 zł wykonano inwestycje podnoszące estetykę wsi Czarna Dąbrówka – w centrum, wokół ronda oraz przy ciągu pieszo-rowerowym. Zakupiono 10 ławek, 16 donic ozdobnych wraz z krzewami, 5 lamp oświetleniowych solarnych przy ciągu pieszo-rowerowym oraz urządzenia do placu zabaw na osiedlu wie-

lorodzinnym – zjeżdżalnię wraz z wieżyczką.

W Janowcu Wielkopolskim, gminie położonej w województwie kujawsko-pomorskim, w której są 22 sołectwa, fundusz sołectki w 2012 roku w sumie wyniesie 211 430 złotych. Nieco ponad 9%, (19 406 złotych), zostanie wydane na organizację imprez wiejskich. Największe i najdroższe inwestycje zaplanowano w Bielawach – remont i wyposażenie świetlicy (ok. 12 tys. zł), Brudzyniu – budowa świetlicy i chodnika (wykonanie dokumentacji 10 tys. zł), w Gączu – remont świetlicy (ponad 9 tys. zł), w Kołdrąbii – remont remizy OSP (7,5 tys. zł), w Miniszewie – budowa parkingu przy świetlicy (10 tys. zł), w Świątkowie – wyposażenie Wiejskiego Domu Kultury (10 tys. zł).

Dobre praktyki trzeba popularyzować. Są regiony i gminy w Polsce, w których po trzech latach funkcjonowania fundusz sołectki trzyma się dobrze, a sołectwa korzystające z tej formy zasilenia finansowego mogą się pochwalić sukcesami. Tradycyjnie jest to południe Polski od Dolnego Śląska przez Opolszczyznę, Małopolskę i Podkarpacie. W dwóch pierwszych regionach inicjatywy funduszu sołectwa często wspomagają programy odnowy wsi, a mieszkańcy południowo-zachodniej Polski wręcz nie wyobrażają sobie, że mogłoby być inaczej. Są też województwa, najczęściej identyfikowane z tzw. ścianą wschodnią, w których oddolne inicjatywy z trudem torują sobie drogę w sołectkiej wspólnoty i często napotykają opór ze strony władz samorządowych gminy. Tym bardziej cieszą i warte są promocji interesujące przykłady realizowane na wschód od Wisły, a dobre praktyki aż proszą się o naśladowanie.

Grażyna Kaniewska

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

Europa inwestująca w obszary wiejskie

Projekt realizowany przez Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów w partnerstwie z Województwem Mazowieckim

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013

– Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013